

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lotterilagen och av vissa lagar som har samband med den

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lotterilagen och av vissa lagar som har samband med den (RP 132/2016 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Jouni Laiho, inrikesministeriet
- förvaltningsöverdirektör Jaana Koski, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Lassi Kauttonen, social- och hälsovårdsministeriet
- expert Antti Murto, social- och hälsovårdsministeriet
- specialforskare Jani Selin, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- verkställande direktör Pertti Koskeniemi, Fintoto Oy
- verkställande direktör Juha Koponen, Veikkaus Oy
- ekonomi- och förvaltningsdirektör Kari Vuorinen, Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf
- projektchef Tapio Jaakkola, Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf
- utvecklingschef Mari Pajula, Spelkliniken
- verkställande direktör Velipekka Nummikoski, Penningautomatföreningen RAY
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- FRV Evo Oy.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med propositionen är att upprätthålla och stärka det finländska penningsspelssystemet som baserar sig på ensamrätt och som man från en penningsspelspolitisk utgångspunkt har konstaterat

Utlåtande ShUU 9/2016 rd

att är bra. Propositionen grundar sig på ett utredningsprojekt som inrikesministeriet tillsatte 2015. Den övergripande parlamentariska styrgruppen för projektet understödde sammanslagningen av penningspelssammanslutningarnas penningspelsverksamhet, som var det primära förslaget i utredningen. Övergången till en enda aktör i stället för tre branschvisa aktörer med ensamrätt är en betydande förändring som gör det möjligt att utveckla utbudet av penningspel på ett ansvarsfullt sätt i en verksamhetsmiljö som förändras snabbt. Genom lagändringarna kan man också förhindra att det uppstår en konkurrenssituation mellan olika monopolaktörer. Utskottet anser att det är viktigt att efterfrågan på penningspel kanaliseras till det inhemska, övervakade utbudet.

Förebyggande av skadeverkningar som penningspel ger upphov till

Penningspel orsakar betydande sociala, hälsomässiga och ekonomiska problem som drabbar spelare och deras närmaste omgivning och samhället. Enligt en undersökning om finländarnas penningspel som gjorts vid Institutet för hälsa och välfärd är penningspelsproblem vanligast bland arbetslösa eller permitterade och personer som får invalidpension eller är långtidssjuka (THL rapport 16/2015). Ofta har den som har penningspelsproblem också andra problem, och man måste då behandla hela problemkomplexet. Förebyggandet av skador orsakade av penningspel är en del av främjandet av välfärd och hälsa. Detta har beaktats i lagen om organisering av det förebyggande rusmedelsarbetet, som trädde i kraft för ungefär ett år sedan. I lagen inkluderades förebyggandet av penningspelsproblem i det övergripande förebyggande rusmedelsarbetet också på författningsnivå, på förslag av utskottet (ShUB 53/2014 rd).

Utskottet anser att det går att minska riskerna med penningspel betydligt genom styrning av penningspelsverksamheten och att man genom systemet med ensamrätt för penningspel effektivare än i dag kan förebygga de ekonomiska, sociala och hälsomässiga skadeverkningar som penningspel ger upphov till. Förebyggandet av skador av penningspel är också den viktigaste faktorn för att systemet med ensamrätt ska vara godtagbart med tanke på både folkopinionen och de villkor som unionsrätten ställer på ensamrätt.

I motiveringen nämns riskerna med att övergå till en modell med en stark aktör när det gäller att förebygga skador av penningspel. Ett utvidgat utbud av spelprodukter kan väntas leda till ökad marknadsföring. Marknadsföringen kan uppmuntra också riskkonsumenter att spela, vilket kan göra att problemspelandet ökar. Utskottet anser det vara viktigt att man tar fram system för bevakning av de skador som penningspel orsakar och att man effektiviserar myndigheternas möjligheter att styra och övervaka verksamheten. Det bör reserveras tillräckliga resurser för att förebygga problemspelande.

Som det sägs i propositionsmotiven kan man genom att effektivt förebygga skadeverkningar minska problemspelandet och därmed också den individuella och samhälleliga bördan till följd av de skadeverkningar som penningspel ger upphov till. Framöver kan man genom ett spelarregister erbjuda spelaren ansvarspraxis för uppföljning av den egna spelkonsumtionen, begränsning av spelandet samt stängning av spelkontot. En viktig bestämmelse är enligt utskottet den i lotterilagen föreslagna bestämmelsen om skyldighet för penningspelsbolaget att öppna ett spelkonto för spelaren och att i fråga om penningspel som förmedlas elektroniskt vid behov uppställa begränsningar för spelandet bland annat enligt spel och spelare.

Utlåtande ShUU 9/2016 rd

Lagberedningen vars huvudsakliga syfte har varit att genomföra en fusion av spelbolagen har skett i snabb takt, och man har enligt utskottet inte tillräckligt bedömt de reformer som behövs för att förebygga skadeverkningarna av penningspel. Utskottet anser att det är viktigt att man snabbt inleder den andra fasen av lotterilagsprojektet och då noggrant bedömer vilka reformer av samhällsstrukturer som behövs för att man ska kunna förebygga och korrigera de skadeverkningar som penningspelen ger upphov till.

Avkastningen av penningspelen

Det är synnerligen viktigt med avseende på social- och hälsovårdsutskottets ansvarsområde att avkastningen av penningspelsverksamheten används till allmännyttig verksamhet inom detta område också i framtiden. Enligt lagen ska 43 procent av bolagets avkastning användas för att främja hälsa och social välfärd. Denna andel ska användas för att bevilja allmännyttiga sammanslutningar och stiftelser med rättsförmåga understöd och för att finansiera service till veteraner.

I propositionen föreslås det att det i statsbudgeten i fortsättningen ska tas in anslag som motsvarar penningspelsbolagets uppskattade avkastning under budgetåret och de medel som återgår för ny utdelning. De eventuella outdelade eller fonderade medel som influtit av de nuvarande penningspelsammanslutningarnas penningspelsverksamhet ska enligt övergångsbestämmelserna användas för de ändamål som föreskrivs i lotterilagen på så sätt att avkastningen för varje sammanslutnings del används till förmån för dess förmånstagargrupper. Social- och hälsovårdsministeriet ska i fortsättningen under en övergångsperiod på tio år utöver det nya penningspelsbolagets avkastning fördela RAY:s outdelade medel till främjande av hälsa och social välfärd. Det har preliminärt bedömts att den avkastning av penningspelen som influtit innan penningspelsverksamheten slogs samman kommer att användas jämnt till statsunderstöd som beviljas sammanslutningar och stiftelser inom social- och hälsovården samt till stöd till veteraner, så att i första hand hela övergångsperioden på tio år utnyttjas. I propositionsmotiven sägs det att om det något år behövs mer till större projekt, ska man även kunna avvika från denna huvudregel. Utskottet betonar att beloppet av den outdelade vinsten är samhälleligt betydande och bör användas till omfattande tematiska helheter som stöder gemensamt godkända mål som organisationerna arbetar för, till exempel att minska ojämlikheten.

Beslut om fördelning av avkastningen

I fortsättningen ska statsunderstödslagen tillämpas på de understöd som fördelas av social- och hälsovårdsministeriet. Enligt propositionsmotiven kommer understödsförfarandet inte avsevärt att skilja sig från nuläget. Förmånstagarna kommer fortsättningsvis att delta i beredningen av understöden. Social- och hälsoorganisationernas understödscentral ska ansvara för samma uppgifter som RAY:s understödsavdelning nu har, och vid ministeriet ska det finnas en ny delegation för understödsärenden. Delegationen för understödsärenden ska bestå av representanter som föreslås av organisationerna. Dess uppgift ska vara särskilt att lämna utlåtanden till social- och hälsovårdsministeriet om riktlinjerna för understödsverksamheten och om förverkligandet av riktlinjerna i de årliga understödsförslagen. Delegationen ska ha en självständig bedömnings- och understödssektion som ska lämna utlåtanden om fördelningen av understöd och som även ska kunna ta ställning till enskilda understödsförslag.

Utlåtande ShUU 9/2016 rd

I samband med utskottsbehandlingen framfördes det oro över förmånstagarnas ställning vid beredningen av fördelningen av avkastningen och var man får behörighet och kompetens för att bedöma de enskilda förslagen och avgöra om de är korrekta med avseende på riktlinjerna för understöden, när understödssektionens medlemmar enligt propositionen inte får ha några kopplingar till de organisationer som får understöd. Förmånstagarna har betonat att utgångspunkten vid utvecklingen av understödssystemen bör vara respekt för organisationernas autonomi och minskad administrativ börda. Enligt propositionsmotiven ska man i fortsättningen sträva efter att effektivisera, förtydliga och i tillämpliga delar harmonisera förfarandet för beredning av understöd som en del av den allmänna övervakningen av statsunderstödsprocessen. Det är ett viktigt mål, menar utskottet, och föreslår att förvaltningsutskottet överväger om ett beredningsförfarande i två steg är administrativt lämpligt och då även beaktar en rättvis, opartisk och öppen process samt bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen.

Enligt uppgift till utskottet är det meningen att täcka de årliga kostnaderna om uppskattningsvis cirka 70 000 euro för den nya delegationen för understödsärenden vid social- och hälsovårdsministeriet med avkastningen av penningspelsverksamheten. Utskottet föreslår att förvaltningsutskottet överväger en precisering av 22 § 1 mom. i lotterilagen så att den avkastning som är avsedd för att främja hälsa och social välfärd också kan användas till delegationens kostnader.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 10.11.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
vice ordförande Hannakaisa Heikkinen cent
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Arja Juvonen saf
medlem Niilo Keränen cent (delvis)
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Sanna Lauslahti saml
medlem Anne Louhelainen saf
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Vesa-Matti Saarakkala saf (delvis)
medlem Annika Saarikko cent
medlem Sari Sarkomaa saml (delvis)

Utlåtande ShUU 9/2016 rd

medlem Martti Talja cent (delvis)
ersättare Sari Tanus kd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Harri Sintonen.